

LEO HEIKURAINEN:

POHJOIS-SUOMEN RUSKORÄME *) SUOTYYPPI TUTKIMUKSEN KOHTEENA

LECTIO PRAECURSORIA väitöskirjaan *Die Kiefern bewachsenen Moore Nordfinlands* — — —.

Pohjois-Suomi on viime aikoina ollut yhä lisääntyvän tieteellisen mielenkiinnon kohteena, eikä vähiten metsätieteiden. Tämä on useastakin syystä luonnollista. Onhan selvää, että tutkimaton tai vain pintapuolisesti selvitetty kiinnostaa tutkijaa enemmän kuin jo perinpohjin pengottu. Ja tällaisia vielä lähes koskemattomia tutkimuskohteita on pohjois-Suomessa luonnollisesti enemmän kuin etelässä. Lisäksi luonnontieteet ja niitä asenaan käyttävät sovelletut tieteet, joihin suometsätiedekin perusteiltaan luokituu, mielellään selvittelevät koskemattomaa luontoa ammentaen sieltä tietämyksensä perusteet. Tässäkin mielessä pohjois-Suomea kohtaan tunnetun tieteellisen mielenkiinnon voimistuminen on varsin ymmärrettävää. Toisaalta on todettava, ettei pohjois-Suomi ole aina tutkijalleen yhtä leppoisasti hymyilevä kuin etelä-Suomi, jos kohta ei vihamielisenkään.

Näiden eetilissävyisten perusteiden rinnalle ja varmaan monen mielestä edellekin on syytä asettaa taloudelliset. Varsin tavallista on nykvään puhua pohjois-Suomesta maamme taloudellisena reservinä. Ja sovellettujen käytäntöä välittömästi palvelevien tieteiden on suoranainen velvollisuuskin selvittää tällaisten taloudellisten reservien arvot ja antaa varmat perusteet niiden edullisimmista käyttötavoista.

*) lettoräme.

toiminnalle, jonka pitäisi käsittää kaikki taloudelliseen ratkaisuun vaikuttavat sekä muut tekijät, on tietenkin luotava pohja ja karkeat suuntaviivat viljelyskelpoisuustutkimuksilla, jotka pitäisi laajentaa täydelliseksi asutuskelpoisen maan inventoinniksi sen sijaan, että tätä toimintaa on yritetty supistaa. Suonviljelysyhdistyksen vaatimattomat apurahat ovat jo nykyisessäkin asutustoiminnassa kantaneet moninkertaisen sadon.

Edellä lyhyesti esitetyt syyt ovat johdaneet nyt tarkastettavana olevan työn suuntautumiseen. Tutkimuskohde, pohjois-Suomen mäntyäkasvatavat eutrofiset suot alkoivat jo lähes kymmenen vuotta sitten hahmoittua mielessäni ongelmaksi, johon sisältyi pohjois-Suomelle ominainen koskemattomuus ja käyttämättömät taloudelliset arvot. Tutkimuskotona olevat suot, joita suotyypinä on nimitettävä lettorämeiksi eli ruskorämeiksi on pohjois-Suomen suotyypeistä metsäojituskohteena todennäköisesti tärkeimpiä. Sen harvinaisen rehevä aluskasvillisuus kuvastaa korkeaa boniteettia ja pinta-alakin nousee satoihin tuhansiin hehtaareihin.

Samalla on kuitenkin todettava, että kyseinen suotyyppi on vielä aivan vähäpäästöisesti tunnettu. Alunperin suotyypin nimeäminen perustuu CAJANDERIN muuttamiin yksityishavaintoihin, ja hänen jälkeensä tyyppiä on tarkennettu etupäässä silmävaraisten havaintojen ja yleisen kokemuksen varassa. Varsinaisia, nimenomaan tähän suoryhmään kohdistuneita tutkimuksia ei ole tehty, joskin lukuisissa tutkimuksissa ei ole voitu välttää sen mainitsemista eikä pintapuolista kuvaustakaan. Nämä hajanaiset maininnat ja kuvaukset antavat tutkijalle mäntyä kasvavista eutrofisista soista varsin sekavan kuvan, joka on kuitenkin samalla lupaava ja houkutteleva. Se houkuttelee puhtaasti kasvillisuustutkimuksen ja erikoisesti suotyypitutkimuksen näköaloilla.

Ei ihme, että tämä suhteellisen yleinen ja boniteetiltaan hyvänä pidetty suotyyppi on jo ehtinyt herättää varsinkin pohjois-Suomessa toimivien suonkuivatusammattimiesten mielenkiintoa. Sikäli kun ojitustuloksia on nähtävissä, ne ovat kuitenkin varsin kirjavia, ja osoittavat, ettei k.o. suotyyppejä todennäköisesti vielä tarpeellisessa määrin tunneta.

Alunperin on ruskorämeiden ojituskelpoisuus ollut tutkimuksen pääteema-

na, mutta kysymyksen kaikenpuolinen selvittely vaati luonnontilaisen suon ja siis suotyypin perinpohjaista tuntemista. Jos kysymyksessä olisi ollut joku toinen suotyyppi, olisi työ ehkä voitu aloittaa ojitustuloksista. Luonnontilainen suotyyppi olisi mahdollisesti ollut tarpeellisessa määrässä tutkittu, eikä siihen ehkä olisi ollut tarvis hankkia lisätietoja. Kyseessä olevassa tapauksessa asia oli kuitenkin toisin. Tyyppi osoittautui niin heterogeeniseksi ja tiedot vajavaisiksi, että tutkimus oli aloitettava perusteista. Täten työstäni kehittyi suotyypitutkimus.

Suotyypittelymme on nyt neljäkymmenen vuoden ikäinen. Se perusta, jonka CAJANDER tuolloin rakensi on osoittautunut kestäväksi ja hedelmälliseksi. Hänen jälkeensä on tehty arvokasta työtä suotyypitutkimuksen alalla, eikä näistä töistä ole varmaan puuttunut kriittisyyttä tuskin kokonaan epäilyäkään. Cajanderin rakennelma on kuitenkin pääpiirteissään vieläkin muuttumaton, väliseiniä on joissakin kohdin siirrelty ja lisätty, mutta suuret linjat jopa usein yksityiskohdatkin ovat osoittautuneet epäilijääkin tyydyttäväiksi. Hedelmälliseksi se on osoittautunut muodostamalla vankan pohjan niille lukuisille soiden taloudelliseen käyttöön tähtääville tutkimuksille, joita viimeisten neljäkymmenen vuoden kuluessa on tehty. Tästä hedelmällisyydestä ovat päässeet osalliseksi sekä metsätalous että maatalous, eivätkä turpeen teknilliset käyttömuodotkaan ole siitä osattomaksi jääneet. Voidaan arvelematta sanoa, että ilman suotyyppiemme muodostamaa selkärankaa olisi suolietoutemme vain detaljitietojen sekasotku, joka tuskin pystyisi käytäntöä sanottavasti opastamaan ja hyödyttämään.

Suotyyppirakennelmamme ei kuitenkaan ole valmis. Se on syntynyt alunperin käytännön tarpeita tyydyttämään ja tällaisena tehty vain pääsuuntaviivoja hahmoitellen. Myöhemmän tutkimuksen tehtäväksi on jätetty yksityiskohtien selvittäminen ja suuntaviivojenkin tarkistaminen. Rakennelman yksityiskohtien valmistuttua toinen toisensa jälkeen on se monien mielestä tullut käytännölle vieraaksi, toisin sanoen se on etäänäntynyt alkuperäisestä tarkoituksestaan. Ja jat-

kuva suotyypitutkimus saattaa johtaa yhä monisäikeisempään tyyppittelyyn ja käytännön työaseiksi yhä vaikeammin sopiviin suotyyppeihin. Tämä käsitys on oikea ja sen oikeutuksen ymmärtää, kun muistaa, että suotyyppien käyttäjien ja tarvitsijoiden lukumäärä on kasvanut ja vastaavasti laso alentunut. Kehitys näyttää siis toisaalta vaativan yksinkertaistamista. Suotyyppien lukumäärää olisi radikaalisesti vähennettävä ja tyyppien tuntemista yksinkertaistettava. Puuttumatta lähemmin yksityiskohtiin mainitsen vain, että yrityksiä tällä tiellä on jo tehty. Tämä pelkistämisen välttämättömyys ei kuitenkaan merkitse sitä, että suotyyppien yksityiskohtainen tutkiminen tulisi tarpeettomaksi. Päinvastoin suotyyppirakennelmaa on edelleenkin tutkittava yksityiskohtiaan myöten. Käsitteäkseni yksityiskohtaisen tutkimuksen tarpeellisuus on entisestäänkin kasvanut, koska käytännön tarpeita palveleva sovellutus asettaa soiden tuntemukselle uusia vaatimuksia. Toisaalta varsinainen suotyypitutkimus vapautuu käytännön sille asettamasta pakkopaidasta, koska sen ei ole esitettävä kaikkea käytännön purtavassa muodossa. Sovelluksen sensijaan on pysyttävä tiukasti niissä tosiasioissa, joita varsinainen suotyypitutkimus sille voi antaa, ja kiinteästi seurattava sen jatkuvaa edistymistä.

Täten suotyyppirakennelmamme on tavallaan haarautumassa kahtia. Toisen haaran muodostaa suokasvillisuustutkimuksen tuottama yksityiskohtainen tai jos niin halutaan sanoa, teoreettinen suotyypittely, joka jatkaa työtään vapaana käytännön sille asettamista rajoituksista. Toisena haarana alkaa versoa käytännön tarpeita palveleva sovellutus, joka ei kuitenkaan saa olla edellisestä irrallinen. Sen on oltava verso, joka saa rakennusaineensa teoreettiselta suotyypittelyltä olematta millään tavalla elättäjänsä vähäarvoisempi. Päinvastoin, käytännön suotyypittelyn on oltava itsetarkoitus, verso, joka kantaa hedelmää. Tällainen kaksihaarusuus näyttää välttämättömältä, jos halutaan suotyypittelyä edelleen syventää ja toisaalta syvennettyä tuntemusta käyttää.

Käsillä oleva työ on luettava varsinai-siin suotyypitutkimuksiin, eikä se näin

KERTOMUS SUOSEURAN TOIMINNASTA V. 1953

Suoseuran viides toimintavuosi on kulunut sekä entisten jo vakiintuneiden että uusienkin toimintamuotojen merkeissä.

Kokouksia on pidetty yhteensä 7, niistä kevätkaudella 5 ja syyskaudella 2. Kokouksissa on ollut läsnä keskimäärin 34 jäsentä ja useita seuran ulkopuolisia. Mainittakoon, että edellisenä toimintakautena kokouksiin osallistuneiden jäsenten lukumäärä oli 31 ja sitä edellisenä 34.

Kokouksissa pidetyt esitelmät sekä niiden mahdollinen julkaiseminen selviävät seuraavasta luettelosta.

29. 1. ANTTI TANTTU: Eri käsityksiä kuivuneiden soiden muuttumisesta metsiksi (Suo 3, 1953).
24. 2. MARTTI SALMI: Lisääntyviä käyttömahdollisuuksia turpeelle (Suo 3, 1953).
17. 3. RISTO TUOMIKOSKI: Mesotrofiisuus ja ruohoisuus.
17. 3. LEO HEIKURAINEN: Korpisuus ja rämeisyys (Luonnontutkija 1, 1954).

ollen pyri suoranaisesti sovellutukseen. Se on kuitenkin tehty tietoisena sovellutuksen tarpeellisuudesta. Sen päätaivoitteet voidaan jakaa kahtia: Ensinnäkin se pyrkii selvittämään pohjois-Suomen mäntyäkasvat, runsasravinteiset suot eli ruskorämetyyppin sekä puhtaasti suotyypitutkimuksena että välittömästi suometsätieteellisen jatkotutkimuksen perustana. Toiseksi se yrittää omalta osaltaan osoittaa miten suotyypien yksityiskohtaisen tutkimuksen tietä on kuljettava pyrittäessä yhä täydellisempään suotyypitutkimukseen.

Se pyrkii toteuttamaan omalta osaltaan suomalaisen kasvillisuustutkimuksen valtavaa työohjelmaa, jonka olen käsittänyt seuraavasti: alunperin käytännön tarpeen synnyttämät alustavat metsä- ja suotyypit on tutkittava mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Suoritetut tutkimukset voivat johtaa tulokseen, joka on mahdollisesti sama kuin lähtökohta, siis alkuperäinen tyyppi, tai siitä poikkeava, mutta aina sen on oltava entistä kestävämpi ja käyttökelpoisempi.

14. 4. S. E. MULTAMÄKI: Korpimetsien luonnonmukainen uudistaminen ja hoito.

20. 10. YRJÖ PESSI: Kivennäismaan vaiikutuksesta suoviljelyksen lämpötiloihin (Suo 5, 1953).

24. 11. OLAVI HUIKARI: Kasvualustan aerobisuuden merkityksestä koi-vun, männyn ja kuusen taimien toimeentulolle (Suo 1954).

24. 11. ARVI VALMARI: Keskustelualustus »Suossa» 4, 1953 julkaistusta suosanastosta.

Esitelmää on siis pidetty yhteensä 7 ja 1 alustus. Lisäksi on kokouksessa 24. 11. esitetty kaksi lyhytfilmiä: Metsäojien aurasokeesta sekä Metsäntutkimuslaitoksen suontutkimusosaston toiminnasta. Yhteenvetona kokouksista voimme todeta, että kokousten ohjelma on ollut runsas ja mielenkiintoinen, sitä todistaa käytettyjen puheenvuorojen runsauskin, yhteensä 65 puheenvuoroa.

Uusina toimintamuotoina on mainittava esitelmätilaisuus 20. 3. -53, jossa ins. Karl Fischer Saksasta piti esitelmän »Verfahren zur Verwertung junger Mineralkohle», sekä Suoseuran kuluneena toimintakautena ensimmäisen kerran järjestämät retkeilyt, joita tehtiin kaksi. Toukokuun 16 p:nä -53 retkeiltiin Metsäntutkimuslaitoksen Ruotsinkylän kokeilualueessa ja kesäkuun 20—21 p:nä -53 järjestettiin retkeily kohteissa Jaakoinso — Kihniö — Karvia — Kuru. Yhteensä näihin retkeilyihin osallistui 43 jäsentä, edelliseen 24 ja jälkimmäiseen 19.

Suoseuran oman julkaisun »Suon» toimituskuntaan ovat kuuluneet entiset jäsenet: professori Mauno J. Kotilainen puheenjohtajana, fil.maist. metsänh. Lauri Lehtonen päätoimittajana sekä jäsenenä fil.tri Martti Salmi ja dipl.ins. Aatu Pöntys. Viimemainitun ulkomaanmatkan aikana on hänen tilallaan toiminut tekn. tri Matti Väre. Lehteä on ilmestynyt kuusi numeroa ja sivuluku on ollut 72. Lehdessä on julkaistu seuraavat kirjoitukset:

E. J. MATTILA: Metsämaiden salaojituksen (N:o 1a).